

N:o 31.

Ank. till Riksd. Kansli den 31 Mars 1880, kl. 3 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckta förslag om förändrade stadganden rörande skyldigheten att bygga och underhålla tingshus och häradsfängelse, äfvensom beträffande beskaffenheten af tingshus.

•Angående skyldigheten att deltaga i byggnad af tingshus och häradsfängelse, äfvensom beträffande beskaffenheten af tingshus är för närvarande stadgadt i 26 kap. 4 § Byggningsbalken:

»Tingsbyggnad skall hvart härad bygga, efter gårdatalen, å vanlig tingstad, eller der Konungens Befallningshafvande pröfvar det för allmogen lägligast, sedan Rätten deröfver hörd är. Der skall vara en stufva så stor, som tarfvas, och två kamrar; och vare häradet skyldigt den byggnad uppehålla. Vid hvart tingställe skall ock ett fängelse vara, der missgerningsmän må i förvar hållas. För denna byggnad vare ingen fri, utan sätes och ladugårdar, afhyste rå och rörs hemman, så ock preste och klockare bol; och äro, enligt Kongl. förordningen den 17 September 1783, § 2, jemväl lotshemman befriade från skyldigheten att deltaga i tingshusbyggnad, äfvensom genom Kongl. resolution den 28 Maj 1754 gifvits den förklaring öfver 26 kap. 4 § Byggningsbalken samt 8 § i 1723 års adeliga privilegier, att insockne frälsehemman skola från tingshusbyggnad njuta befrielse.

Bih. till Riksd. Prot. 1880. 7 Saml. 18 Häft.

Utsträckande af den sålunda stadgade skyldigheten har sedan representationsreformens genomförande ofta med anledning af väckta motioner varit föremål för Utskottets och Kamrarnes handläggning och beslut. Sedan år 1867 båda Kamrarne, den Första med 42 röster mot 31, och den Andra utan votering, beslutit en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, det Kongl. Maj:t tacktes låta utarbета och Riksdagen meddela förslag till sådana förändrade stadganden angående deltagande i byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse, att dessa åligganden blefve för medlemmarne af tingslagen, efter billiga grunder, gemensamma, men sådan skrifvelse icke kommit att afgå, blefvo förslag om en dylik skrifvelses aflåtande 1869 och 1870 af Första Kammaren afslagna, men af Andra Kammaren bifallna, 1869 utan votering å någotdera stället, samt 1870 med 77 röster mot 20 i Första Kammaren, och i den Andra, som ogillade den punkt i Utskottets motivering, deri antydning blifvit gjord, att frågan möjligen kunde anses hafva egenskapen af privilegiifråga och således borde behandlas i den ordning 114 § i Regeringsformen föreskrifver, utan votering. Vid 1872 års riksdag hemställde Utskottet, med anledning af erhållen återremiss från båda Kamrarne å ett föregående utlåtande i frågan, att Riksdagen, med uttalande af den åsigt, att staten borde öfvertaga skyldigheten att bygga och underhålla tingshus och häradsfängelse, skulle i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t tacktes i sådant afseende låta åvägabringa erforderlig utredning angående sättet och villkoren för sakens genomförande samt derefter för Riksdagen framställa förslag i ämnet; och blef denna hemställan af Första Kammaren afslagen med 26 röster mot 20, samt af Andra Kammaren bifallen med 81 röster mot 52. År 1873 förnyade Utskottet sitt skrifvelseförslag, dock så, att staten borde öfvertaga äfven skyldigheten att bygga och underhålla stads-häkte; men enär, sedan Första Kammaren med 45 röster mot 37 bifallit detta förslag, Andra Kammaren, efter återremiss och begäran från Utskottet, att Kammaren måtte fatta beslut, med 110 röster mot 71 beslöt, med afslag å Utskottets hemställan, underdånig skrifvelse af samma lydelse som 1867, 1869 och 1870, förföll frågan för denna riksdag. Vid riksdagen 1874 återförnyade Utskottet det af Andra Kammaren 1873 antagna förslag, hvilket nu afslogs af Första Kammaren med 74 röster mot 6, men af Andra Kammaren utan votering bifölls. Vid 1875 års riksdag hemställde Utskottet om underdånig skrifvelse med anhållan, det tacktes Kongl. Maj:t, vid den utredning, som med anledning af Rikets Ständers den 20 Juni 1866 och Riksdagens den 18 Maj 1871 till Kongl. Maj:t af-

låtna underdåniga skrivelser — åsyftande, att skyldigheten till deltagande i byggnad och underhåll af ej mindre kyrka med hvad dertill hörde än äfven socken- och fattigstuga samt skolhus måtte blifva för medlemmarne af kommunen efter billiga grunder gemensam — kunde komma att ega rum, äfven taga i öfvervägande, i hvad mån den nu på jorden hvilande skyldigheten att bygga och underhålla tingshus och häradshäkte måtte jemväl till andra beskattningsföremål utsträckas, och under de nådiga framställningar, som kunde af nyss berörda skrivelser föränledas, begripa jemväl förslag till förändrad lagstiftning i nu föreliggande fråga; men detta förslag afslogs af Första Kammaren med 43 röster mot 39, hvar emot det samma af Andra Kammaren bifölls utan votering. Vid riksdagarna 1876, 1877 och 1878 framlade Utskottet förslag till författning, enligt hvilken alla de, som inom tingslaget (häradet) erlade kommunalutskylder, skulle i kostnaden för uppförande och underhåll af tingshus och häradsfängelse deltaga efter den grund, som för utgörande af dessa utskylder funnes stadgad. Dessa förslag afslogos af Första Kammaren och biföllos af Andra Kammaren, 1876 utan votering i någondera Kammaren, 1877 med 41 röster mot 29 i Första Kammaren, i den andra utan votering, 1878 i Första Kammaren med 53 röster mot 33, i Andra Kammar-
aren äfven nu utan votering.

Vid 1879 års riksdag blef en motion i syfte, att byggnads- och underhållsskyldigheten af tingshus och häradsfängelse skulle, sedan dessa byggnader blifvit till staten öfverlemnade, af statsverket öfvertagas, på hemställan af Utskottet af båda Kamrarna afslagen, af Första Kammaren med 47 röster mot 23 och af Andra Kammaren utan votering. Med anledning af öfriga i frågan väckta motioner, framlade emellertid Utskottet förslag till förordning af innehåll, att i kostnaden för uppförande och underhåll af tingshus och häradsfängelse skulle alla de, hvilka inom tingslaget erlade kommunalutskylder, deltaga, för fastighet efter hela samt för andra beskattningsföremål efter en fjerdedel af derå belöpande fyrktal; men blef detta förslag af Första Kammararen med 53 röster mot 32 afslaget, hvaremot Andra Kammaren utan votering biföll enahanda förslag till förordning, som vid de tre nästföregående riksdagarna vunnit Kammarens godkännande.

Vid innevarande Riksdag hafva inom Andra Kammaren i ämnet väckts tre till Utskottet remitterade motioner.

Herrar *A. W. Wigardt*, *L. J. Larsson* och *Carl Mejenqvist* hafva i motion N:o 11 upptagit sist omförmälda förslag och hemställt:

»att Riksdagen måtte för sin del besluta följande förordning angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse:

Med ändring af hvad 26 kap. 4 § Byggningsbalken och särskilda författningar stadga angående skyldighet att deltaga i byggandet af tingshus och häradsfängelse förordnas härigenom, att i kostnaden för uppförande och underhåll af sådan byggnad, skola alla de, hvilka inom tingslaget erlägga kommunalutskylder, deltaga efter den grund, som för utgörande af dessa utskylder finnes stadgad.

Herr *Anders Bengtsson* framlägger i motion N:o 8 ett i allt hufvudsakligt med Utskottets vid sistlidne riksdag afgifna lika lydande förslag, eller

»att Riksdagen måtte för sin del besluta följande förordning angående skyldigheten att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse:

Med ändring af hvad 26 kap. 4 § Byggningsbalken och särskilda författningar stadga angående skyldighet att deltaga i byggande af tingshus och häradsfängelse, förordnas härigenom, att i kostnaden för uppförande och underhåll af sådan byggnad skola alla de, hvilka inom tingslaget erlägga kommunalutskylder, deltaga för fastighet för hela samt för andra beskattningsföremål efter en fjerdedel af derå belöpande fyrktal. Uppkommer vid denna beräkning i senare fallet bråktal, som icke är delbart med fyra, skall det bortfalla.

Slutligen har Herr *V. Ekenman* i motion N:o 108 erinrat, att, med den utveckling vårt rättsväsende numera vunnit, behovet af utrymme i tingshus icke kunde anses tillgosedt med de nu föreskrifna »en stufva» och »två kamrar»; hvadan och då för de förändrade stadganden, som härutinnan vore af nöden, erfordrades, för såvidt de jemväl måste omfatta bestämmelse hvem den ökade byggnads- och underhållsskyldigheten skulle åligga, en utredning af hithörande förhållanden, med hvilken Riksdagen antagligen icke vill befatta sig, motionären föreslår:

»att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета förslag till författning rörande beskaffenheten af tingshus, samt i sammanhang dermed bestämmelse, huru den antagligen ökade byggnads- och underhållsskyldigheten skall utgöras.»

Att, såsom Herr Wigardt m. fl. föreslå, lägga skyldigheten att bygga och underhålla tingshus och häradsfängelser på alla dem, hvilka inom tingslaget erlægga kommunalutskylder, att utgöras efter samma grund, som för erläggande af dessa utskylder finnes stadgad, har, såsom framgår af den lemnade redogörelsen för frågans föregående behandling, Utskottet flere gånger föreslagit, men detta har icke vunnit Första Kammarens bifall och torde äfven nu hafva mycket ringa utsigter att blifva Riksdagens beslut.

Vill man i denna så mycket omordade fråga nu komma till ett resultat, bör man derföre, enligt Utskottets tanke, låta detta onus fortfarande hufvudsakligen hvila å fastighet, i likhet med hvad Herr Bengtsson föreslagit, och härvid, jemväl i öfverensstämmelse med hans förslag, utsträcka deltagandet till all fastighet, samt låta skyldigheten utgöras efter det på fastigheterna belöpande fyrktal, men derjemte låta äfven dem, som skatta för andra beskattningsföremål än fastighet, i viss mindre proportion deltaga i besväret.

Hvad nu den från detta onus för närvarande befriade jordbruksfastighet angår, så hafva de skäl, som föranledt 1734 års lagstiftare att frikalla sätes- och ladugårdar samt afhysta rå- och rörshemman från allt deltagande i tingshusbyggnad, sedan rättigheten att besitta sådana hemman icke vidare är frälsemän allena förbehållen, samt en senare tids lagstiftning äfven medfört förändring i stadgandena om frälsemäns forum privilegiatum, i det närmaste bortfallit, och någon giltig anledning, hvarför innehafvare af preste- och klockarebol skulle i förevarande afseende åtnjuta en förmån, som icke tillkommer andra boställshafvare, kan svårigen uppvisas, likasom ingen skäligen anledning torde kunna anföras, hvarför lotshemman skola vara från sådan skyldighet frikallade. Den frihet i nämnda hänseende, som enligt särskilda privilegier eger rum för viss fast egendom, måste för öfrigt anses meddelad endast med afseende å de förhållanden, som förefunnos, då samma frihet beviljades, eller att byggnadsskyldigheten var ett jorden uteslutande åliggande besvär, hvadan tillämpningen af denna frihet bör förfalla på samma gång för nämnda skyldighets utgörande stadgas en helt och hållet ny grund.

Beträffande deltagande från andra samhällsmedlemmars sida, än jordbrukares, har Utskottet i sina utlåtanden i frågan vid föregående riksdagar Erinrat, att de nu i ämnet gällande stadganden härledde sig från en tid, då man icke visste af någon annan till deltagande i allmänna onera på landet förpligtad befolkning än jordbrukaren, och då man icke kände

någon annan grund för dennes beskattning än det hemmantal, han innehade. Emellertid vore nu förhållandena väsentligen förändrade. I alla landsändar hade, jemte den egentlige jordbrukaren, uppstått en befolkning af bruksidkare, fabrikanter, handlande och handverkare med flere, hvilka lika väl som jordbrukaren hade intresse af rättskipningens behöriga handhafvande. De borde därför ock i sin mån, efter lämpliga grunder, bidra till uppehållande af de för detta ändamål nödiga inrättningar, synnerligast som, med förändrade tidsåsigter och befolkningens tillväxt, fordringarna i afseende å beskaffenheten af ifrågavarande byggnader betydligt stegrats; och på samma gång man under senare tider allt mera erkänt, att hemmantalet icke vore någon lämplig grund i fråga om deltagande i kommunala besvär, hade man ock medgifvit rättvisan och billigheten deraf, att skyldigheten till deltagande i dylika besvär utsträcktes till alla skattdragande.

För utsträckning af ifrågavarande skyldighet till äfven annan fastighet än jordbruksfastighet, synas Utskottet i öfrigt samma skäl tala som för jordbruksfastighetens deltagande, och står en sådan utsträckning derjemte i öfverensstämmelse med hvad genom förordningen den 4 November 1876 är stadgadt om byggnad och underhåll af kyrka med hvad dertill hör, att byggnadsverke, körslor och annan kostnad för kyrkas byggande och underhåll skall utgöras af egare eller innehafvare af fast egendom efter samma grund, som är för kommunalutskylder bestämd, och dagsverken efter matlag.

Då egandet af andra beskattningsföremål än fastighet icke innebär samma stadigvarande intresse, och med den större rörlighet, dessa beskattningsföremål förete, de understundom kunna komma att med kort mellantid inom olika tingslag deltaga uti kanske ganska betydliga kostnader för ifrågakommande byggnad och underhåll af tingshus och häradshäkte, samt följaktligen skulle kunna komma att jemförelsevis för tungt i nu förvarande afseende beskattas, derest de skulle deltaga i skyldighetens utgörande med hela det dem åsatta fyrktal, har Utskottet ansett en nedläggning till deltagande med allenast en fjerdedel af det åsatta fyrktalet kunna för dem medgifvas.

Utskottet hemställer således:

- 1) att Riksdagen, med hufvudsakligt bifall till Herr Anders Bengtssons föreliggande motion, ville för sin del besluta följande

»Förordning angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse.

Med ändring af hvad 26 kap. 4 § Byggningsbalken och särskilda författningar stadga angående skyldighet att deltaga i byggandet af tingshus och häradsfängelse, förordnas härigenom, att i kostnaden för uppförande och underhåll af sådan byggnad skola alla de, hvilka inom tingslaget erlægga kommunalutskyller, deltaga, för fastighet efter hela samt för andra beskattningsföremål efter en fjerdedel af derå belöpande fyrktal. Uppkommer vid den beräkning bråktal, skall det bortfalla.» — samt

2) att Herr Wigardts m. fl. motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Beträffande vidare det af Herr *Ekenman* framställda förslag, finner Utskottet några nya och förändrade bestämmelser rörande beskaffenheten af tingshus icke böra ifrågasättas förr än annan och rättvisare grund blifvit stadgad för byggnads- och underhållsskyldigheten, än den nu gällande, utan får under hänvisning i öfrigt till hvad Utskottet ofvan i punkt 1 föreslår, hemställa

3) att Herr Ekenmans motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 31 Mars 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

E. THOMASSON.

Reservationer:

af Herr *Thomasson*, med hvilken Herrar *Torpadie*, *Bälter* *Sven Ers-son* och *Sven Håkansson* instämt: »Då den grund, hvarefter andra beskattningsföremål än fastighet borde enligt Utskottets förslag deltaga i byggandet af tingshus och häradsfängelse är fullkomligt godtycklig, har jag icke kunnat biträda detta förslag, utan får för min del, med förordande af Herr *Wigardts* motion och i öfverensstämmelse med hvad Lag-Utskottet åren 1876, 1877 och 1878 tillstyrkt, hemställa,

att Riksdagen måtte för sin del besluta följande förordning angående skyldighet att deltaga i byggandet af tingshus och häradsfängelse:

Med ändring af hvad 26 kap. 4 § Byggningsbalken och särskilda författningar stadga angående skyldighet att deltaga i byggandet af tingshus och häradsfängelse, förordnas härigenom, att i kostnaden för uppförande och underhåll af sådan byggnad skola alla de, hvilka inom tingslaget erlägga kommunalutskylder, deltaga efter den grund, som för utgörande af dessa utskylder finnes stadgad.»

af Herr *Sundell*: »Ehuru jag medgifver, att lagens stadgande angående skyldigheten att bygga och underhålla tingshus och häradsfängelse numera icke är på full rättvisa grundadt, kan jag derföre icke biträda det slut, hvartill Utskottet kommit, och ännu mindre den mening, att kostnaden för dessa byggnaders uppförande och underhållande skulle utgå och gäldas lika med kommunalutskylder, hvadan jag måste afstyrka bifall till den motion i ämnet, som undertecknats af Herr *Anders Bengtsson*, och den, som underskrifvits af Herrar *L. J. Larsson*, *Carl Mejenqvist* och *A. W. Wigardt*. I afseende åter på den af Herr *Victor Ekenman* ingifna, nu behandlade motion, är, för så vidt den angår väckta frågan om önskvärda beskaffenheten af tingshus, jag med Utskottet ense; och anser jag vidare, att den af Herr *Ekenman* föreslagna underdåniga skrifvelse kan och bör jemväl i öfrigt för närvarande underlåtas.

Herrar *Asplund*, *H. A. Widmark* och *Hammar skjöld* hafva begärt få här antecknad, att de icke inom Utskottet deltagit i motionernas behandling.
